

ФУНКЦІЇ БІБЛІЙНИХ ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ У ХУДОЖНІХ ТЕКСТАХ

Марія Вергалюк,
аспірантка,

Інститут української мови Національної академії наук України

У статті розглянуто особливості функціонування фразеологізмів біблійного походження у сучасних текстах художнього стилю. Простежено основні стилістичні функції бібліїзмів, їх роль у формуванні авторського стилю письменника, створенні відповідного враження на читача. Відображено співіснування узуальних та оказіональних біблійних фразеологізмів у сучасних художніх текстах, що є яскравим свідченням динаміки досліджуваних мовних одиниць. Виокремлено такі основні функції біблійних фразеологічних одиниць у художніх текстах: оцінна (фразеологізми дають читачеві певну оцінку зображуваного – позитивну чи негативну); емоційно-експресивна (бібліїзми наділені виразним емоційно-експресивним забарвленням); передача внутрішніх якостей персонажів (саме завдяки фразеологічним одиницям автори передають внутрішні якості персонажів); відтворення внутрішнього стану персонажа (фразеологізми виражають психічний стан людини, її настрої, переживання, почуття, а саме: утіху, радість, неспокій, хвилювання, страх тощо); портретна характеристика, зображення зовнішнього вигляду людини (бібліїзми допомагають виразно передати зовнішній вигляд людини); синонімічне підсилення, увиразнення експресії, створення градації (кожні наступні слова чи цілі вислови біблійних фразеологічних одиниць підсилюють попередні, увиразнюючи зміст цілого тексту); створення гумору та сатири (фразеологізми біблійного походження надають тексту виразного гумористичного чи сатиричного ефекту). При визначенні функцій варто зазначити, що бібліїзми часто надають контексту особливу виразність: іронічне, гумористичне або інше забарвлення. Фразеологізми біблійного походження виступають у ролі засобу створення мовного колориту, а також як лексичний засіб розмовно-побутового характеру. Ще однією функцією бібліїзмів є нагадування, що лежить в основі художнього прийому, який викликає при прочитанні тексту одного художнього твору спогад про інший художній твір. Біблійні фразеологічні одиниці в художніх текстах доцільно досліджувати у двох напрямках. По-перше, загальноновживані, тобто традиційні, закріплені узусом, кодифіковані фразеологічні одиниці, що функціонують у загальноприйнятій формі та значенні. Такі одиниці в сучасних текстах художнього стилю слугують засобом збагачення, увиразнення мови письменника. По-друге, індивідуально-авторські біблійні фразеологізми, тобто оказіонально змінені одиниці, які слугують засобом збагачення письменником літературної мови. Модифікації біблійних фразеологічних одиниць у художніх текстах зумовлені конкретною стилістичною метою. Трансформації досліджуваних одиниць сприяють перетворенню усталеної фразеологічної системи, стають потужним поштовхом до оновлення її виразально-зображальних засобів. З'ясовано, що біблійні фразеологічні одиниці, які автори використовують у художніх творах, надають мові образності, емоційності, виразності, переконливості.

Ключові слова: бібліїзм, біблійний фразеологізм, біблійна фразеологічна одиниця, фразеологічна одиниця, функція біблійних фразеологізмів.

Vergalyuk Maria. Functions of biblical phraseologisms in artistic texts. *The article deals with the peculiarities of the functioning of phraseologisms of biblical origin in contemporary texts of artistic style. The main stylistic functions of Bibleisms, their role on the formation of the author's style of the writer, and the creation of an appropriate impression on the reader are traced. The coexistence of the visual and occasional biblical phraseologisms in modern texts is shown, which is a vivid indication of the dynamics of the studied linguistic units. The following basic functions of biblical phraseological units in artistic texts are distinguished: evaluative (phraseologisms give the reader a certain appreciation of the depicted - positive or negative); emotionally-expressive (bibleisms are endowed with expressive emotional-expressive coloring); transfer of internal qualities of characters (it is thanks to phraseological units that the authors convey the internal qualities of characters); reproduction of the internal state of the character (phraseologisms express the mental state of a person, his moods, feelings, feelings, namely: pleasure, joy, anxiety, excitement, fear, etc.); portrait characteristics, images of human appearance (Bibleisms help to convey the human appearance clearly); synonymous reinforcement, expression expression, creation of gradation (every subsequent words or whole expressions of biblical phraseological units reinforce the previous ones, expressing the content of the whole text); creation of humor and satire (biblical phraseologisms provide text with a clear humorous or satirical effect). When defining functions, it should be noted that biblicalism often*

gives the context special expressiveness: ironic, humorous, or other color. Phraseologists of biblical origin act as a means of creating linguistic color, as well as a lexical means of colloquial and everyday character. Another function of Biblicalism is the reminder that underlies the artistic reception that evokes memories of another work of art when reading the text of one work of art. It is advisable to examine biblical phraseological units in artistic texts in two directions. First, the common biblical phraseologisms, that is, traditional, fixed by the usus, are codified phraseological units that function in conventional form and meaning. Such units in contemporary texts of artistic style serve as a means of enrichment, expression of the language of the writer. Second, individually-authored biblical phraseologisms, that is, individually modified units that serve as a means of enriching a literary language writer. Modifications of biblical phraseological units in artistic texts are due to a specific stylistic purpose. The transformations of the studied units contribute to the transformation of the established phraseological system and become a powerful impetus for the renewal of its expressive and pictorial means. It is found that the biblical phraseological units used by the authors in the works of art impart language of imagery, emotionality, expressiveness, persuasiveness.

Key words: *bibleism, biblical phraseology, biblical phraseological unit, phraseological unit, function of biblical phraseologisms.*

Вступ. Мова художнього твору з лінгвістичного погляду становить органічну єдність широкого спектра виражальних засобів, серед яких помітне місце посідають фразеологічні одиниці (далі – ФО). О. І. Єфімов, дослідник стилістики ФО, наголосив на провідній ролі фразеологізмів у системі мовних засобів художньої виражальності, вони визначають стиль [Єфімов, 1961: 280]. ФО, порівняно зі словами, як зазначає Л. Г. Скрипник, є виразнішими з емоційно-експресивного погляду [Скрипник, 1973: 10]. Здебільшого, фразеологізми не лише називають предмети, дії, явища, а й одночасно оцінюють їх, виражають ставлення до них, експресивно характеризують.

Естетична роль ФО в художній літературі, вважає І. Б. Голуб, зумовлена їхньою природною образністю й емотивністю, а також умінням автора відібрати потрібний матеріал і ввести його в текст, підпорядкувати авторському задумові [Голуб, 1986: 203]. Як елемент емоційної пам'яті фразеологізм забезпечує пластику поетичних образів, слугує внутрішнім генератором художніх рішень і знахідок [Пономаренко, 2003: 51]. Посилення інтересу науковців до проблем лінгвістики тексту зумовлює необхідність розгляду питань, пов'язаних із функціями фразеологічних одиниць у художніх творах.

Питанням функціонування фразеологізмів у текстах присвячено праці Л. Г. Авксентьева, М. Ф. Алефіренка, В. М. Білоноженко, І. С. Гнатюк, Ю. Ф. Прадіда, Л. Г. Скрипник, В. Д. Ужченка, Т. В. Цимбалюк-Скопненко, М. М. Шанського та ін.

Однак багатоплановість об'єкта дослідження, а також багатожанровість його сфери функціонування (художніх текстів) зумовлює можливість і необхідність подальшого дослідження цієї проблеми.

Методи й методики дослідження. Для повного розкриття теми, досягнення поставленої мети та розв'язання завдань у статті використано

такі загальноносеологічні методи: аналітичний, синтетичний, описовий; власне лінгвістичні методи: лексикографічної та текстово-стильової ідентифікації – для виокремлення біблійних фразеологізмів (далі – БФ); метод стилістичного аналізу – для виявлення характерних тенденцій функціонування БФ у художньому стилі сучасної української літературної мови; метод лексикографічного аналізу – для визначення місця БФ в українських лексикографічних працях; метод фразеологічного опису – для виокремлення та характеристики різних типів фразеологізмів; їхніх функцій.

Результати й дискусії. БФ виконують у тексті різноманітні стилістичні функції: номінативну, оцінну, емоційно-експресивну, прагматичну, функцію відтворення внутрішнього стану персонажа, функцію мовної характеристики персонажа та ін.

В. Д. Ужченко і Д. В. Ужченко виокремлюють такі стилістичні функції ФО у сучасній українській літературній мові:

1) оцінна функція – функція, що надає фразеологізму відтінку схвалення, прихильності, співчуття або навпаки – осудження, зневаги або несхвалення;

2) емоційно-експресивна функція – функція вираження позитивних чи негативних почуттів, що характеризують психічний стан мовця, передбачаючи існування додаткового стилістичного колориту;

3) функція передачі внутрішніх якостей персонажа;

4) функція відтворення внутрішнього стану персонажа;

5) функція портретної характеристики, зображення зовнішнього вигляду людини;

6) функція мовної характеристики персонажа;

7) функція синонімічного увиразнення експресії, створення градації;

8) функція сюжетної основи;

9) заголовна функція: заголовок, за В. Д. Ужченком і Д. В. Ужченком, загострює увагу читача на змісті, стисло повідомляє про сам зміст, концентровано відображає головну думку автора, спонукає до прочитання надрукованого, підвищує ефективність засвоєння прочитаного та пояснює культурні константи й фонові знання адресата;

10) функція заключного акорду;

11) функція лаконізації мовлення;

12) функція синонімічного підсилення чи нагнітання ознак (фразеологізми можуть чергуватися із семантично співвідносними одиничними чи повторюваними лексемами, вільними словосполученнями або самі можуть становити синонімічний ряд);

13) функція створення гумору й сатири [Ужченко, 2005: 250 - 262].

Розглянемо детальніше функціональну роль фразеологізмів біблійного походження у проаналізованих сучасних художніх творах.

1. Оцінна функція. Фразеологізми викликають у читача певне ставлення до зображуваного, дають йому оцінку – позитивну чи негативну. Наприклад: *Адам явився на роботу, немов блудний син; кинувся замолювати гріх перед начальством* (Баранов, 2008: 228), пор.: *блудний син* «крилатий вислів (він ще вживається у формі «син марнотратний») позначає людину, яка розкалася, усвідомила свої помилки» [СБС, 2001: 248]; *Земля моя обітована майже не змінилася за роки мого бурлацтва* (Дочинець, 2011: 171), пор.: *земля обітована. Обіцяна земля* «Бог обіцяв євреям, які потерпали в єгипетському полоні, привести їх «у землю добру й простору, де течуть молоко та мед» (Вихід, 3, 8 і 17). У посланні апостола Павла до євреїв цю землю (Палестину) названо «обітованою», тобто обіцяною (11, 9)» [КСВУЛМ, 2013: 234].

2. Емоційно-експресивна функція. Біблійні фразеологічні одиниці (далі – БФО) також містять компонент оцінки, виражають позитивні чи негативні почуття, характеризують психічний стан мовця, передбачаючи існування додаткового стилістичного колориту. Розглянемо вживання таких ФО у художніх текстах. Емоційно-експресивне забарвлення мають такі фразеологізми біблійного походження: *О Боже, такої придибенції в мене ще не було*, – *подумав отець Андроній, не знаючи, що сказати* (Лис, 2013: 39); *Я його вбила! Я ж його вбила, людоньки! Я ж тибе вбила, Павлусю! Ой, Божечку мій...* (Лис, 2013: 167), пор.: *Боже мій* «виражає захоплення, здивування» [ФСУМ у 2-х т.: 1, 1984: 60].

3. Функція передачі внутрішніх якостей персонажа. За допомогою фразеологічних зворотів письменники передають внутрішні якості персонажів: *Він казав: «Будьте, як*

голубка і змія» Себто не лише покірні й кроткі, але й проникливі, і кмітливі, і кусючі для зла (Дочинець, 2014: 198), пор.: *будьте мудрі, як змії, і кроткі, як голуби* «продовжуючи повчати апостолів перед дорогою, Ісус каже: «Оце посилаю Я вас, як овець між вовки. Будьте мудрі, як «змії, і кроткі, як голуби» (Матв., 10: 16). Іншими словами – керуйтеся розумом, але не втрачайте душевної чистоти і добросердності. Звичайно цей вислів не видозмінюється, а вживається як цитата» [СБС, 2001: 198]; *Грїх талан закопувати в землю, про це і в Письмі казано* (Дочинець, 2012: 26), пор.: *закопувати (заривати) / закопати (зарити) [у землю] свій талант (свої таланти)* «не розвивати природних здібностей, загубити обдарування» [СФСУМ, 2014: 551]; *Бо то ж чуже, відтак і всі претензії – до когось третього, а я умиваю руки* (Баранов, 2008: 271), пор.: *умивати руки* «ухилилися від участі в якій-небудь справі, знімати з себе відповідальність» [СФУМ, 2008: 735].

4. Функція відтворення внутрішнього стану персонажа. Природно, що численні фразеологізми, які виконують таку функцію, виражають психічний стан людини, її настрої, переживання та почуття. Для виразності передачі внутрішніх переживань персонажа автори досить часто використовують фразеологізми біблійного походження. БФО передають різні стани персонажів:

а) утіха, розрада, радість: *Зате який легкий мій хрест* (Дочинець, 2011: 185), пор.: *нести свій хрест* «вислів у переносному значенні вживається тоді, коли хочуть сказати про чиюсь покірність долі. Але найчастіше вислів цей вживається тоді, коли йдеться про обраний шлях, з якого людина не зверне, хоч би яким важким він не був» [СБС, 2001: 226 – 227]; *А якщо хтось таки почувасться Мойсеєм, то хай це буде таємницею між ним і Богом* (Костенко, 2011: 350);

б) хвилювання, неспокій, збентеження, занепокоєння, тривогу: *Піду-но, руки помію та помолюся, з чистими руками тре', хоч, мабуть, і на правду гріха на душу беру* (Лис, 2013: 18); *Соломія під ранок забулась у короткому сні. А прокинувшись, подумала, що таки носитиме свій гріх з собою* (Лис, 2013: 168), пор.: *брати / взяти гріх на душу* «зробити який-небудь непорядний вчинок або злочин» [СФУМ, 2008: 538]; *Прислухайся до того, що нам заповідано: «В поті чола будеш їсти свій хліб»* (Дочинець, 2011: 55), пор.: *у поті чола* «докладаючи великих зусиль; напружено, самовіддано і т. ін.» [СФУМ, 2008: 548]; *А я, закусивши криваву губу, поніс свій хрест далі* (Дочинець, 2011: 48), пор.: *нести свій хрест* «вислів у переносному значенні вживається тоді, коли хочуть сказати про чиюсь

покірність долі. Але найчастіше вислів цей вживається тоді, коли йдеться про обраний шлях, з якого людина не зверне, хоч би яким важким він не був» [СБС, 2001: 226 – 227];

в) почуття страху: *Але у нас така глибока чаша терпіння, що, здається, уже без дна...* (Костенко, 2011: 39); *Справа Гонгадзе – остання крапля, що переповнила чашу терпіння* (Костенко, 2011: 39), пор.: *чаша [терпіння] переповнилася* «не можна більше терпіти, зносити що-небудь» [СФУМ, 2008: 762].

5. Функція портретної характеристики, зображення зовнішнього вигляду людини. Розглянемо функцію портретної характеристики, зображення зовнішнього вигляду людини, яку в художніх творах виконують БФ: *Я навіть не певний, що Бог створив людей за своєю подобою* (Костенко, 2011: 160), пор.: *на свій образ і подобу* «вживається тоді, коли йдеться про надзвичайну схожість» [СБС, 2001: 15]; *Біжи вже, чого стоїш, аки стовп соляний* (Лис, 2013: 26), пор.: *соляний стовп* «за Біблією, перед знищенням міста Содом за гріховне життя його мешканців ангели попередили праведника Лота, щоб він негайно йшов з міста, не оглядаючись. Але дружина Лота переступила заборону, озирнулася й перетворилася на соляний стовп. У переносному значенні «стати соляним стовпом» – завмерти, скам'яніти від несподіванки, подиву, обурення» [КСВУЛМ, 2013: 552].

6. Функція синонімічного підсилення, увиразнення експресії, створення градації. У цій функції кожне наступне слово чи цілий вислів БФО підсилює попереднє, тим самим увиразнюючи зміст тексту. При цьому фразеологізми можуть чергуватися із семантично співвідносними одиничними чи повторюваними лексемами, вільними словосполученнями, або самі можуть становити синонімічний ряд: *Неправда! Не вірте, люди добрі, бо коло вас – фарисеї, облудники, нечестивці!* (Баранов, 2008: 41), пор.: *книжники і фарисеї* «неодноразово згадані у Євангелії (Матв., 12, 15 – 16 та ін.) книжники і фарисеї – охоронці зовнішньої обрядності, які не дбають про виконання змісту Божих заповідей. Ісус Христос називав їх лицемірами. У такому значенні цей вислів вживається й у наші дні» [КСВУЛМ, 2013: 290]; *Світ перевертається. Содом і Гоморра! Як же він міг?* (Лис, 2013: 81), пор.: *Содом і Гоморра* «Содом і Гоморра» стали символом розпусти, знаком катастрофи, що наближається, а звідси – символом безладдя, хаосу» [СБС, 2001: 43]; *Вмовили, зрештою, Марусю, і їй судилося принести у свою хату три похоронки, бо ж усі три брати погинули, та роботи теї гіркої не кинула, до кунця війни пронесла свій хрест і важку, повну горя-горяниці сумку* (Лис, 2013:

153), пор.: *нести свій (важкий, тяжкий) хрест* «терпляче зносити, все, що судилося і стало неминучим у чиемусь житті; виконувати свій обов'язок до кінця» [СФУМ, 2008: 433]; *Тепер настав час підбивати підсумки, збирати каміння й виправляти помилки* (Лис, 2013: 254), пор.: *час розкидати каміння і час скласти каміння* «цитата з біблійної Книги Екклезіаста, або Проповідника (3, 5). Зміст вислову: для кожної дії є свій час» [КСВУЛМ, 2013: 635].

7. Функція створення гумору й сатири простежується у ФО: *Нащо мені нова хижка? – розгублено скрушається Жига. Старому вину і в старих міхах добре. А ми туди молодого вина підллємо. Йванка дам вам у науку* (Дочинець, 2012: 85); *Степан Козачишин сказав тоді, що їм справді потрібне «нове вино в іще не старі міхи», а головне – сміливі й віддані люди* (Марині від цього мовного штампугуби мимоволі розтягнув усміх з ледь помітним знаком іронії), *і якщо вона усвідомлює, на що йде, стаючи під прапори опозиції, то їй робота знайдеться, але хай вона потім не нарікає* (Баранов, 2008: 14), пор.: *влити нове вино в старі міхи* «вислів набув такого значення – не можна створювати щось нове, не порвавши зі старим» [СБС, 2001: 169]; *Жebraки вже на третьому селі, а ви ще хирієте! Так і Царство Небесне можна проспати!* (Дочинець, 2012: 88), пор.: *проспати [усе] царство небесне, жарт.* «утратити, прогавити щось важливе, потрібне, не скористатися якоюсь можливістю» [СФУМ, 2008: 579]. Ці приклади вживання БФО, використані авторами в художніх творах, оживляють мову творів, надаючи їй образності, переконливості, виразності.

Висновки. Отже, як бачимо з наведених прикладів, художні тексти вирізняються особливо широким добром і характером використання мовних засобів, які підпорядковані основним естетичним, комунікативним, впливовим завданням – образно, емоційно, оцінно відтворювати об'єктивну дійсність через художні образи за допомогою мови. Серед зображально-виражальних засобів таку функцію виконують БФО. Їх функція у мові художніх творів зумовлена двома основними чинниками: лінгвістичними властивостями самої одиниці й запрограмованою письменником ситуацією. Вивчення ізольованого БФ не дає певного уявлення про різноманітні зв'язки, у які він вступає в тексті. Спостереження за мовою сучасних художніх творів дає підстави зробити висновок, що з дидактичною й виховною метою автори активно використовують БФ, органічно вплітаючи їх у загальний художній контекст творів і підкреслюючи живе мовлення персонажів, його образність, увиразнюючи риси героїв, виявляючи особливості індивідуального

світосприйняття й світобачення, що підвищує зацікавленість читача й допомагає глибше зрозуміти художній задум письменника.

Література

Баранов В. Ф. Не вір, не бійся, не проси: Романи. Київ: Ярославів Вал, 2008. 466 с.
Голуб І. Б. Стилистика сучасного російського мови. Москва: Вища. школа, 1986. 203 с.
Дочинець М. І. Вічник. Сповідь на перевалі духу. Мукачево: Карпатська вежа, 2011. 279 с.
Дочинець М. І. Многії літа. Благії літа. Мукачево: Карпатська вежа, 2011. 143 с.
Дочинець М. І. Криничар. Діярюш найбагатшого чоловіка Мукачівської домінії. Художнє видання. Мукачево: Карпатська вежа, 2014. 331 с.
Дочинець М. І. Світован. Штудії під небесним шатром. Роман-намисто. Мукачево: Карпатська вежа, 2014. 232 с.
Ефимов А. И. Стилистика художественной мови. Москва: Изд-во Моск. ун-та, 1961. 519 с.
Коваль А. П. Крилате слово. Київ: Радянська школа, 1983. 222 с.
Коваль А. П. Спочатку було Слово: крилаті вислови біблійного походження в українській мові. Київ: Либідь, 2001. 312 с.
Крилаті слова в українській літературній мові. Київ: Ярославів Вал, 2013. 704 с.
Костенко Л. В. Записки українського самашедшого. Київ: А-БА-БА-ГА-ЛІ-МА-ГА, 2011. 416 с.
Лис В. С. Соло для Соломії: роман; передм. Т. Прохаська. Харків: Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2013. 368 с.
Пономаренко А. Ю. Фразеологічні одиниці з демінутивним та аугментативним компонентом у сучасній українській мові: дис. ... канд. філол. наук: 10.02.01. Ніжин, 2003. 240 с.
Скрипник Л. Г. Фразеологія української мови. Київ: Наукова думка, 1973. 280 с.
Словник фразеологізмів української мови / уклад.: В. М. Білоноженко та ін. Київ: Наукова думка, 2008. 1104 с.
Удовиченко Г. М. Фразеологічний словник української мови: в 2 т. Київ: Вид-во АН України, 1984. Т. 1. 304 с.; Т. 2. 384 с.
Ужченко В. Д. Фразеологія сучасної української мови: посіб. для студ. філол. фак. вищ. навч. закл. Луганськ: Альма-матер, 2005. 400 с.
Ужченко В. Д., Ужченко Д. В. Фразеологічний словник української мови. Київ: Освіта, 1998. 224 с.
Фразеологія перекладів Миколи Лукаша: Словник-довідник / укл. О. І. Скопненко, Т. В. Цимбалюк. Київ: Довіра, 2002. 735 с.
Ярещенко А. П. Сучасний фразеологічний словник української мови. Харків: ТОРСІНГ ПЛІУС, 2014. 640 с.

References

Baranov, V. F. (2008). *Ne vir, ne bijsa, ne prosy: romany [Do not believe, do not worry, do not ask: Romanes]*. Kuiv: Yaroslaviv Val [in Ukrainian].
Bilonozhenko, V. et. al. (2008). *Slovyk frazeologizmiv ukrajinskoji movy [Dictionary of phraseology of the Ukrainian language]*. Kyiv: Naukova dumka [in Ukrainian].
Dochinets, M. I. (2011). *Vichnyk. Spovid na perevali dukhu [Timekeeper Confession on the pass of spirit]*. Mukachevo: Karpatska vezha [in Ukrainian].

Dochinets, M. I. (2011). *Mnogiji lita. Blagiji lita [Lots of summer. Goodness of the summer]*. Mukachevo: Karpatska vezha [in Ukrainian].
Dochinets, M. I. (2014). *Krynychar. Dijariush najbagatshogo cholovika Mukachivskoji dominiji [Krienichar Diyarius is the richest man in the Mukachevo Dominion. Art edition]*. Mukachevo: Karpatska vezha [in Ukrainian].
Dochinets, M. I. (2014). *Svitovan. Shtudiji pid nebesnym shatrom [Svitovan Studios under the celestial tent. Novel-necklace]*. Mukachevo: Karpatska vezha [in Ukrainian].
Efimov, A. I. (1961). *Stylistika khudozhestvennoj rechi [Stylistics of artistic speech]*. Moskva: Izd. Mosk. un-ta [in Russian].
Golub, I. V. (1986). *Stylistika sovremennogo russkogo jazika [Systems of Modern Russian Language]*. Moskva: Vyssh. shkola [in Russian].
Koval, A. P. (1983). *Krylate slovo [Wrap the word]*. Kyiv: Radianska shkola [in Ukrainian].
Koval, A. P. (2001). *Spochatku bulo slovo: krylati vyslovy v ukrajinskoji literaturnij movi [Originally was the Word: Wrythings of Biblical Origins in the Ukrainian language]*. Kyiv: Lybid [in Ukrainian].
Kostenko, L. V. (2011). *Zapysky ukrajinskogo samashedshego [Notes of the Ukrainian Samashdyh]*. Kyiv: A-BA-BA-HA-LA-MA-GA [in Ukrainian].
**Krylati slova v ukrajinskoji literaturnij movi [Winged words in the Ukrainian literary language]. Kyiv: Yaroslaviv Val [in Ukrainian].
Lys, V. S. (2013). *Solo dla Solomiji [Solo for Solomiya: novel]*. Kharkiv: Knyzhkovyi Klub «Klub Simeinoho Dozvillia» [in Ukrainian].
Ponomarenko, A. Yu. (2003). *Frazeologichni odyntsi z deminutyvnyim ta augmentatyvnyim komponentom u suchasnij ukrajinskoji movi [Phraseological units with deminutiveness and augmentative component in modern Ukrainian language]*. *Candidate's thesis*. Nizhyn [in Ukrainian].
Skopnenko, M. & Tymbaliuk, T. (2002). *Frazeologija perekladiv Mykoly Lukasha [Nicholas Lukash's Phraseology of Translations: Dictionary]*. Kyiv: Dovira [in Ukrainian].
Skrypnyk, L. G. (1973). *Frazeologija ukrajinskoji movy [The phraseology of the Ukrainian language]*. Kyiv: Naukova dumka [in Ukrainian].
Udovychenko, G. M. (1984). *Frazeologichnyj slovnyk ukrajinskoji movy: u 2 tomakh [The phraseological dictionary of the Ukrainian language: in 2 vol.]*. (Vol. 1–2). Kyiv: Vyd-vo AN Ukrainy [in Ukrainian].
Uzzchenko, V. D. (2005). *Frazeologija suchasnoji ukrajinskoji movy [The phraseology of the modern Ukrainian language]*. Luhansk: Alma Mater [in Ukrainian].
Uzzchenko, V. D. & Uzzhenko, D. V. (1998). *Frazeologichnyj slovnyk ukrajinskoji movy [The phraseological dictionary of the Ukrainian language]*. Kyiv: Education [in Ukrainian].
Yaroshenko, A. P. (2014). *Suchasnyj frazeologichnyj slovnyk ukrajinskoji movy [Modern phraseological dictionary of the Ukrainian language]*. Kharkiv: TORSINH PLIUS [in Ukrainian].**